

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра захист рослин

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
(вибіркова фахова навчальна дисципліна)

**ХВОРОБИ, ШКІДНИКИ ТА ЗАХИСТ ЛІСОВИХ
ТА САДОВО-ПАРКОВИХ КУЛЬТУР**

освітньо-професійна програма Захист і карантин рослин
спеціальність 202 Захист і карантин рослин
галузь знань 20 Аграрні науки та продовольство
освітній ступінь бакалавр

Розробник:

Нінель КОВАЛЕНКО –
доцент кафедри захист рослин,
кандидат сільськогосподарських наук,
доцент

Гарант:

Ганна ПОСПЄЛОВА –
доцент кафедри захист рослин,
кандидат сільськогосподарських наук,
доцент

Полтава
2022 р.

Опис навчальної дисципліни та інформація про розробника

Назва навчальної дисципліни	Хвороби, шкідники та захист лісових та садово-паркових культур.
Місце в індивідуальному навчальному плані здобувача вищої освіти	Вибіркова фахова навчальна дисципліна
Назва структурного підрозділу	Кафедра захист рослин
Контактні дані розробників, які залучені до викладання	Викладач: Коваленко Нінель, кандидат сільськогосподарських наук, доцент Контакти: ауд. 72а (навчальний корпус № 1) e-mail: ninel.kovalenko@pdaa.edu.ua ninel.kovalenko2016@gmail.com телефон 0662227241, посилання на сторінку викладача https://www.pdaa.edu.ua/people/kovalenko-ninel-pavlivna
Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський) рівень
Спеціальність	202 Захист і карантин рослин <i>ОПП Захист і карантин рослин</i>
Попередні умови для вивчення навчальної дисципліни	Базові знання з біології, хімії. За відповідним рівнем, дисципліни, що передують вивченню дисципліни «Хвороби, шкідники та захист лісових та садово-паркових культур» – «Біофізика», «Загальна фітопатологія», «Механізація, електрифікація та автоматизація сільськогосподарського виробництва».

Заплановані результати навчання:

Мета вивчення навчальної дисципліни: формування у майбутнього фахівця знань, умінь та навичок з діагностики шкідників та хвороб, розробки інтегрованих систем захисту лісових та садово-паркових культур, що забезпечують високу продуктивність садово-паркових ценозів.

Основні завдання навчальної дисципліни: засвоєння здобувачам вищої освіти біології розвитку шкідників та хвороб лісових та садово-паркових культур з урахуванням погодних умов конкретного вегетаційного періоду; опанування методів нагляду та ентомопатологічних обстежень, обліків чисельності шкідників та рівня патогенності збудників хвороб, а також методів та засобів захисту лісових та садово-паркових культур; розуміння принципів взаємодії деревних порід у насадженнях; уміння прогнозувати можливі патологічні зміни в біоценозах, кваліфіковано використовувати методи і засоби захисту при складанні комплексних систем боротьби із шкідниками і збудниками хвороб у відповідних біоценозах.

Компетентності:

загальні:

ЗК2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК9. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

фахові (предметні, спеціальні):

ФК1. Здатність проводити фітосанітарну діагностику хвороб рослин, комах, кліщів, нематод, гризунів та бур'янів за новітніми принципами і методами.

ФК3. Здатність прогнозувати процеси розвитку і поширення шкідливих організмів.

ФК5. Здатність розробляти і застосовувати технології захисту рослин на об'єктах сільськогосподарського та іншого призначення.

ФК8. Здатність застосовувати агротехнічні, біологічні, організаційно-господарські методи для довгострокового регулювання розвитку та поширення шкідливих організмів до господарсько невідчутного рівня на основі прогнозу, економічних порогів шкідливості, ефективності дії корисних організмів, енергоощадних та природоохоронних технологій, які забезпечують надійний захист рослин і екологічну безпеку довкілля.

Програмні результати навчання, ПРН (результати, РН):

ПРН4. Знати і розуміти математику та природничі науки в обсязі, необхідному для професійної діяльності із захисту і карантину рослин.

ПРН6. Коректно використовувати доцільні методи спостереження, опису, ідентифікації, класифікації, культивування об'єктів агробіоценозів та підтримання їх стабільності для збереження природного різноманіття.

Структура (тематичний план) навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин				
	денна форма (202 ЗКРбд_2021)				
	усього	у тому числі			
л		п	лаб	с.р.	
Тема 1. Поняття про хворобу рослин. Класифікація хвороб. Типи хвороб.	16	2		4	10
Тема 2. Хвороби плодів, бульб, цибулин, насіння, сходів і сіянцив лісових та садово-паркових культур.	14	2		2	10
Тема 3. Хвороби хвої та листя лісових та садово-паркових культур.	14	2		2	10
Тема 4. Некрозні, судинні та ракові хвороби гілок і стовбурів деревних рослин. "Відьміні мітли".	14	2		2	10
Тема 5. Хвоє- та листогризучі шкідники лісових та садово-паркових культур та заходи щодо обмеження їхньої чисельності.	16	2		4	10
Тема 6. Шкідники коріння, молодих насаджень та стовбурові шкідники. Система заходів зі зниження їх чисельності.	16	2		4	10
Тема 7. Шкідники шишок, плодів і насіння лісових та садово-паркових культур. Заходи щодо обмеження їхньої чисельності.	14	2		2	10
Тема 8. Системи захисту лісових та садово-паркових культур.	16	2		4	10
Усього годин	120	16		24	80

Форми контролю результатів навчання*

Програмні результати навчання	Форми контролю результатів навчання здобувачів вищої освіти				Разом
	Опитування	Виконання лабораторних робіт та їх захист	Контрольна робота	Виконання завдань самостійної роботи	
ПРН4/РН4	12	18	4	16	
ПРН6/РН6	12	18	4	16	
Разом	24	36	8	32	100

* для максимальної кількості балів

Форми поточного контролю знань здобувачів вищої освіти є:

- опитування (0–2 бали);
- контрольна робота (0–4 бали);
- виконання лабораторних робіт та їх захист (0–3 бали);
- виконання завдань самостійної роботи (0–4 бали).

Форма підсумкового контролю знань здобувачів вищої освіти згідно з робочим та навчальним планом є залік.

Схема нарахування балів з навчальної дисципліни

Назва теми	Форми контролю результатів навчання здобувачів вищої освіти				Разом
	виконання лабораторних робіт та їх захист	виконання завдань самостійної роботи	контрольна робота	опитування	
Тема 1. Поняття про хворобу рослин. Класифікація хвороб. Типи хвороб.	6	4		4	14
Тема 2. Хвороби плодів, бульб, цибулин, насіння, сходів і сіянцив лісових та садово-паркових культур.	3	4		2	9
Тема 3. Хвороби хвої та листя лісових та садово-паркових культур.	3	4		2	9
Тема 4. Некрозні, судинні та ракові хвороби гілок і стовбурів деревних рослин. “Відьміні мітли”.	3	4	4	2	13
Тема 5. Хвощ- та листогризучі шкідники лісових та садово-паркових культур та заходи щодо обмеження їхньої чисельності.	6	4		4	14
Тема 6. Шкідники коріння, молодих насаджень та стовбурові шкідники. Система заходів зі зниження їх чисельності.	6	4		4	14
Тема 7. Шкідники шишок, плодів і насіння лісових та садово-паркових культур. Заходи щодо обмеження їхньої чисельності.	3	4		2	9
Тема 8. Системи захисту лісових та садово-паркових культур.	6	4	4	4	18
Разом	36	32	8	24	100

Критерії оцінювання опитування:

Опитування проводиться на початку кожної лабораторної роботи.

Рівні навчальних досягнень	Бали	Критерії оцінювання навчальних досягнень
Високий	2	Здобувач ґрунтовно і послідовно викладає вивчений матеріал, виявляє повне розуміння його змісту; володіє термінологією, розуміє механізми процесів; обґрунтовує свої думки; застосовує знання на практиці, наводить необхідні приклади, аргументує їх.
Достатній	1	Здобувач виявляє знання і розуміння основних положень певної теми, але викладає матеріал не досить повно, не завжди глибоко і переконливо обґрунтовує свої думки; присутні деякі помилки у застосуванні термінології; не зовсім розуміє механізми процесів; не повністю засвоїв тему, але орієнтується в матеріалі, відсутнє виконання деяких завдань.
Задовільний	0,5	Здобувач розкриває основні положення певної теми поверхнево, викладає матеріал непослідовно, без певної логіки; не вміє глибоко і переконливо обґрунтовувати свої думки і відчуває труднощі під час добору прикладів, не володіє термінологією.
Низький	0	Відповідь відсутня.

Критерії оцінювання виконання контрольної роботи:

Рівні навчальних досягнень	Бали	Критерії оцінювання навчальних досягнень
Високий	4	контрольна робота містить відповіді на усі питання, в яких навчальний матеріал відтворюється в повному обсязі; відповідь правильна, обґрунтована, логічна, містить аналіз і систематизацію; зроблені аргументовані висновки.
Достатній	3	контрольна робота містить відповіді, в яких відтворюється значна частина навчального матеріалу; здобувач вищої освіти виявляє знання і розуміння основних положень з навчальної дисципліни, може аналізувати матеріал, порівнювати та робити висновки.
Задовільний	2	контрольна робота містить відповіді на рівні елементарного відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів, фрагментів навчального матеріалу; відсутні розуміння основної суті питань, висновки, узагальнення.
Низький	0-1	контрольна робота, питання якої не розкриті або висвітлені неправильно, з грубими помилками.

Критерії оцінювання виконання лабораторних робіт та їх захист:

Рівні навчальних досягнень	Бали	Критерії оцінювання навчальних досягнень
Високий	3	Здобувач надав повну, аргументовану відповідь (не менше 90% потрібної інформації), виконав всі завдання лабораторної роботи, пояснив механізми і процеси, що вивчаються.
Достатній	2	Здобувач надав достатньо повну відповідь (не менше 75% потрібної інформації), або повну відповідь з незначними неточностями виконав всі завдання лабораторної роботи, але не пояснив механізми і процеси, що вивчаються.
Задовільний	1	Здобувач надав неповну відповідь (не менше 60% потрібної

		інформації, незначні помилки); виконав не всі завдання лабораторної роботи, не пояснив механізми і процеси, що вивчаються.
Низький	0	Здобувачем надано коротку відповідь із суттєвими помилками (менше 30% потрібної інформації); завдання лабораторної роботи не виконав.

Критерії оцінювання виконання завдань самостійної роботи:

Рівні навчальних досягнень	Бали	Критерії оцінювання навчальних досягнень
Високий	4	Здобувач засвоїв теоретичний матеріал, винесений на самостійну роботу; виконані усі завдання; застосував для оформлення результатів самостійної роботи не тільки рекомендовану, а й додаткову літературу та творчий підхід; чітке володіння понятійним апаратом; оформлення результатів самостійної роботи логічне та послідовне.
Достатній	3	Здобувач не повністю засвоїв тему, але орієнтується в матеріалі, відсутнє виконання деяких завдань.
Задовільний	1-2	Здобувач не опанував навчальний матеріал з відповідної теми, не знає основних понять і термінів наукової дисципліни, наявне виконання лише одного завдання.
Низький	0	Завдання самостійної роботи не виконані або виконані неправильно.

Трудомісткість:

Загальна кількість годин – 120 год.

Кількість кредитів – 4,0.

Форма семестрового контролю – залік.

Політика оцінювання

Академічна доброчесність. Здобувач вищої освіти повинен дотримуватись Кодексу академічної доброчесності та Кодексу про етику викладача та здобувача вищої освіти Полтавської державної аграрної академії. Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає: самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей); посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

Дедлайни та перескладання. Практичні завдання, завдання зі самостійної роботи, які здаються з порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (20 %). Перескладання поточного та підсумкового контролю відбуваються за наявності поважних причин з дозволу директорату.

Система оцінювання.

Додаткові матеріали для представлення навчальної дисципліни:

Робоча навчальна програма, презентації.

Рекомендовані джерела інформації:

Основні

1. Аверкиев И.С. Атлас вреднейших насекомых леса. М., 1974. 265 с.
2. Бей-Биенко Г.Я. Общая энтомология. М.: Высшая шк., 1980. 416 с.
3. Берриман А. Защита леса от насекомых вредителей. М., 1990. 234 с.
4. Бобыльва О.Н. Цветочно-декоративные растения открытого грунта. М.: Академия, 2012.
5. Воронцов А.И. Лесная энтомология. М.: Высш. шк., 1982. 383 с.
6. Гарибова Л.В., Лекомцева С.Н. Основы микологии: Морфология и систематика грибов и грибоподобных организмов. Учебное пособие. Москва: Товарищество научных изданий КМК, 2005. 220 с.
7. Гойчук А.Ф., Решетник Л.Л. Лісова фітопатологія у визначеннях, рисунках, схемах. Вид. 2-е, перероб. і доповн. Житомир: Полісся, 2010. 186 с.
8. Громадин А.В. Дендрология. М.: Академия, 2013.
9. Гусев В.И. Определитель поврежденных лесных, декоративных и плодовых деревьев и кустарников. М.: Лесн.пром., 1984. 472 с.
10. Довідник із захисту рослин / За ред. М.П.Лісового. К.: Урожай, 1999. 743 с.
11. Дяченко М.П., Падій М.М., Шелестова В.С. Основы біологічного методу захисту рослин. К.: Урожай, 1990. 268 с.
12. Завада М.М. Лесная энтомология. Прогноз размножения хвое- и листогрызучих вредных насекомых. К.: УПК УСХА, 1986. 23 с.
13. Завада М.М. Лісова ентомологія. К.: КВІЦ, 2007. 186 с
14. Завада Н.М. Надзор за хвое- й листогрызущими насекомыми и учет их численности. К.:УСХА, 1986. 46 с.
15. Крушев Л. Т. Биологические методы леса от вредителей. М., 1973. 192 с.
16. Ламперт К. Атлас бабочек и гусениц. Минск: Харвест, 2003. 736 с.
17. Лежнёва Г.Н. Основы декоративного садоводства. М.: Академия, 2011.
18. Маслов А.Д., Кутеев Ф.С., Прибылова А.П. Стволовые вредители. М., 1995. 175 с.
19. Мозолевская Е.Г. и др. Практикум по лесной энтомологии. М., 1991. 256 с.
20. Попкова К.В. Общая фитопатология. М.: Агропромиздат, 1989. 399 с.
21. Соколова Т.А. Декоративное растениеводство. Цветоводство. М.: Академия, 2014.
22. Федоров Н.И., Ярмолевич В.А. Лесная фитопатология: Лабораторный практикум: учеб. пособие для студентов специальностей «Лесное хозяйство», «Садово-парковое строительство». Минск: БГТУ, 2004. 462 с.
23. Цилюрик А.В., Шевченко С.В. Лісова фітопатологія. К.: КВІЦ, 2008. 464 с.
24. Цилюрик А.В., Шевченко С.В. Лісова фітопатологія. Практикум. Корсунь-Шевченківський: Поліграфічний центр «Ірена», 1999. 203 с.

Допоміжні

1. Билай В.И., Гвоздяк Р.И., Скрипаль И.Г. и др. Микроорганизмы – возбудители болезней растений. Киев: Наукова думка, 1988. 552 с.
2. Бровдій В.М., Гулій В.В., Федоренко В.П. Біологічний захист рослин. К., 2004. 351 с.
3. Вакин А.Т., Полубояринов О.И., Соловьев В.А. Пороки древесины. 2-е изд., перераб. и доп. М.: Лесная промышленность, 1980. 112 с.
4. Голосова М.А., Кузьмичев Е.П. Вредители и болезни декоративных насаждений городских объектов озеленения и меры борьбы с ними М: Изд. МГУ Л, 2010.
5. Інтегрований захист плодкових культур: Навчальний посібник / Ю.П.Яновський, І.С.Кравець, І.В.Крикунов, І.І.Мостов'як, С.М.Мостов'як, С.В.Суханов, О.Г.Сухомуд : За ред. д-ра с.-г. наук Ю.П.Яновського. К.: Фенікс, 2015. 648 с. : іл.
6. Коваленко Н.П., Шерстюк О.Л. Проблема фітоінвазії ценхрусу малоквіткового. Проблеми відтворення та охорони біорізноманіття України // Матеріали

- Всеукраїнської науково-практичної конференції. Полтава: Астроя, 2016. 257 с.
7. Косолап М.П. Гербологія. К.: Арістей, 2004. 364 с.
 8. Мовчан О.М. Карантинні шкідливі організми. Ч.1. К.: Світ, 2002. 284 с.
 9. Облік шкідників і хвороб / За ред. В.О.Омельюти. К.: Урожай, 1986. 296 с.
 10. Основи біологічного методу захисту рослин. К.: Урожай, 1990. 156 с.
 11. Падій М.М. Лісова ентомологія. К.: Вид. УСГА, 1993. 352 с.
 12. Писаренко В.М., Писаренко П.В. Захист рослин: фітосанітарний моніторинг, методи захисту рослин, інтегрований захист рослин. Полтава, 2007. 256 с.
 13. Поспелова Г. Д., Коваленко Н. П., Бараболя О. В., Здор В. М. Аналіз фітопатогенного стану лікарських культур та перспективи використання біоконтролю в системі захисту. Вісник ПДАА, 2020. № 2. С. 79-87. doi: 10.31210/visnyk 2020.02.10
 14. Поспелова Г.Д., Коваленко Н.П., Коваленко І.А. Виявлення та діагностика хвороб клематиса. Біологія та екологія : Науковий журнал. Т.6. № 1. 2019.
 15. Сільськогосподарська ентомологія / За ред. Б.М. Литвинова, М.Д.Євтушенко. К.: Вища освіта, 2005. 511 с.
 16. Соколова Т.А. Декоративное растениеводство. Древоводство. М.: Академия, 2012.
 17. Справочник по защите леса от вредителей й болезней. М.: Лесная промышленность, 1980. 246 с.
 18. Стадницький Г.В., Юрченко Г.И., Сметанин А.Н. Вредители шишек и семян хвойных пород. М.: Лесная промышленность, 1978. 169 с.
 19. Теодоронский В.С. Озеленение населённой местности с основами градостроительства М.: Академия, 2013.
 20. Чумакова А.Е., Минкевич И.И., Власов Ю.И., Гаврилова Е.А. Основные методы фитопатологических исследований. М.: Колос, 1974. 190 с.
 21. Щербакова Л.Н. Вредители городских и защитных насаждений. Л.: ЛТА, 1980. 96 с.
 22. Щербакова Л.Н., Карпун Н.Н. Защита растений. М.: Академия, 2009. 272 с.
 23. Model of creation of productive agrocenosis of Echinacea. Pospelov, S., Zdor, V., Mishchenko, O., Pospelova, A., Kovalenko, N. E3S Web of Conferences, 2020, 222, 2048.

Інформаційні ресурси мережі Інтернет

1. zelena-ukraina.com.ua/node/25
2. agroua.net/plant/catalog/cg-46/c-5/info/cag-363/
3. dereva.lviv.ua/.../181-rekomendatsii-po-zakhystu-derev-ta-kushchiv-vidshkidnykiv-ta-khvorob
4. biostandard.com.ua/
5. www.fourseasons.com.ua/zasobu_zahustu.html
6. ua.textreferat.com/referat-23276-1.html